

## “Con cóc” là một bài thơ hay?

T&#225;c Gi&#7843;: Nguyễn Hồng Quốc  
Th&#7913; T&#432;: 04 Th&#225;ng 5 N&#259;m 2011 06:22

---

Có thể nói, suốt mấy năm nay, chắc hẳn tôi không đọc được trên văn mạng một bài thơ nào ngoài bài thơ “Con cóc”.



□ **Hình: Getty Images/iStockphoto** □

*Con cóc trong hang  
Con cóc nhãy ra*

*Con cóc nhãy ra  
Con cóc ngoi đó*

*Con cóc ngoi đó  
Con cóc nhãy đi*

Yêu thơ, thuở còn khá nhiều thơ, tôi có thói quen hay đọc thơ, khe khẽ, một mình, nhất là vào những buổi chiều, đi làm về, nhìn những người bán hàng, lòng bỗng dưng, nói như Xuân Diệu, hiu hiu khẽ buồn. Những lúc ấy, dù không mong, thơ vẫn hiện về, thậm chí, những một lát đi đường đi. Thơ tôi là thơ của Xuân Diệu, Huy Cận, Hàn Mặc Tử và nhiều nhà thơ khác, trước năm 1945; những bài thơ ngớt ngòi vô hồn, đọc lên, nghe có những thơ thoáng thoáng quanh mình và nghe lòng mình, giống như Hồ Dzếnh ngày nào, hoá thành rừng, thành mây, để ý một niềm chi.

Thơ những, tôi, đã mấy năm rồi, không hiểu tại sao, càng ngày tôi càng một dần cái thói quen thơ mà nghe. Tôi vẫn đọc thơ những như bài thơ nào đang đọc đang cũng đều bắt ngang bởi một bài thơ rất vô duyên: thơ “Con cóc”. Từ đâu đó, tên trong tiềm thức, bài thơ “Con cóc” nhãy chồm ra, giành giật, chen lấn, xô đẩy, cuội cùng, thậm chí oái oăm, bao giờ nó cũng thơng thơ.

## “Con cóc” là mọt bài thơ hay?

T&#225;c Gi&#7843;: Nguyễn Hồng Quốc  
Th&#7913; T&#432;, 04 Th&#225;ng 5 N&#259;m 2011 06:22

---

Mọt bui trĩa không biết thi nào  
Như bui trĩa nhè nhè trong ca dao...  
Con cóc trong hang  
Con cóc nhãy ra...

Có thể. Có thể nói, suốt mấy năm nay, có lẽ tôi không đọc trên văn mọt bài thơ nào ngoài bài thơ “Con cóc”. Bùn bùn quá, quên đi thì thôi, còn hễ nhè nhè trên thi thì bao giờ cũng thế, bài thơ “Con cóc” lộ lộ ra, sáng sáng, án ngữ hốt mọt in o đống, không cho bài thơ nào khác có đống cái quyện đống ngâm nga nữa. Quái.

Mà quái thế. Đầu tiên tôi không biết đó là mọt bài thơ d, cóc k d, hốt nữa, vui ngòi Việt Nam, còn là điển hình của cái d nói chung. Mọt lộ bùn bốt gộp bài thơ nào kém cái, chỉ có văn đi u ê a mà tình ý hóc rợng tu ch hóc nhốt nhố, ngòi Việt chúng ta - trong đó có tôi, dĩ nhiên - thố ng có thói quen phán: “Thế con cóc!” “Thế Con cóc”, do đó, đống coi là lộ lộ chê bai nố ng nố nhốt, mọt sốt phốt đố nh hoàn toàn. Tôi biết. Biết vậy mà văn bốt nó ám nh mãi. Xua, nó không đi. Nó cốt phốt kích đầu đó, trong mọt góc ngách nào của tâm hốt, chỉ có cốt hốt, nhố ng lúc tôi buốt không hi u vì sao tôi buốt, lộ lộ ra, thoốt đố, nhố mọt sốt nghố ch ngố m, sau, đố đố, thoốt lộ lũng, cốt nhố mọt lộ lộ đố ng đố u.

Vâng, nhố mọt lộ lộ đố ng đố u. Tôi mốt hốt cốt m thốt y bài thơ “Con cóc” đã nói hốt giúp tôi bao nhiêu ni m u n, cốt day đốt trong lòng. Nhố ng nố ni m y nhoi nhố đòi phát ngôn, đòi tìm tri âm mốt sau khi đã giả thố nhố ng ngòi bốt cũ, rốt mốt c hốt lạnh, chỉ quen mốt đố u ví đố u cốt u ván đóng đố... hay ôi nố ng vàng sao mà nhố nhố...

Tốt sốt cốt m nhố n mốt hốt này, đố đố, tôi khám phá ra mốt đố u, là, trái hốt nhố ng đố nh ki n quen thuốt cốt chúng ta lâu nay, bài thơ “Con cóc” không chố ng là mọt bài thơ hay. Mà đâu chỉ có mọt mình tôi nhố ra đố u đó. Đố ng nhố, tốt thâm tâm và mốt cách thi u tốt giác, rốt nhi u, nố u không nói là hốt hốt ngòi Việt Nam đố u công nhố n nhố thố. Có hai chố ng cốt :

Mọt là, mốt ngòi đố u ghi khốt c mãi bài thơ y vào trí nhố.

Hai là, mốt ngòi đố u coi nó là điển hình của cái d nói chung.

## “Con cóc” là mọt bài thơ hay?

T&#225;c Gi&#7843;: Nguy&#n H&#ng Qu&#c

Th&#7913; T&#432;:, 04 Th&#225;ng 5 N&#259;m 2011 06:22

---

Trong số những bài thơ khuy&#t danh t&#i Vi&#t Nam, d&# không có bài thơ nào đ&#c nhi&#u ng&#i nh&# nh&# bài thơ “Con cóc”. Ngay c&# nh&#ng ng&#i hoàn toàn h&# h&#ng v&#i th&# ca cũng thu&#c lòng bài thơ &y. Trong ngôn ngữ c&#a chúng ta, ch&# thơ “Con cóc” đ&#c dùng đ&# ch&# s&# nôm na, c&# c&#ch cũng nh&# ch&# Ho&#n Th&# ch&# s&# ghen tuông, ch&# Thúc Sinh ch&# s&# s&# v&#, ch&# Tào Tháo ch&# s&# gian hùng.

Hai s&# ki&#n này hoàn toàn mâu thuẫn v&#i nh&#ng l&#i l&# b&# thơ chúng ta dành cho bài thơ “Con cóc” vì lý do gi&#n đ&#: m&#t tác ph&#m văn h&#c đã tr&# thành đ&#n hình và đ&#c m&#i ng&#i, t&# th&# h&# này qua th&# h&# khác, t&# th&#i đ&#i này qua th&#i đ&#i khác, ghi nh&# thì không th&# nào đ&# đ&#c. Trong khi cái đ&#, nói nh&# Hoài Thanh, “không tiêu bi&#u gì h&#t” (1), đ&#n hình, m&#t thu&#t ng&# quen thu&#c trong trào l&#u Tân c&# đ&#n, đ&#c Engels và sau đó, gi&#i nghiên c&#u văn h&#c Mác-xít m&#n l&#i, là cái gì có tính khái quát cao, th&# hi&#n b&#n ch&#t s&# v&#t, là đ&#i đ&#n cho s&# đông và do đó, ch&# có th&# là k&#t qu&# c&#a tài hoa và trí tu&#. H&#ng ng&#i đ&#u gi&# và đ&#i b&#i trong tình yêu bao gi&# cũng nhan nh&#n trong c&# cu&#c đ&#i l&#n văn ch&#ng &# m&#i th&#i nh&#ng ph&#i đ&#i đ&#n ngòi bút thiên tài c&#a Nguy&#n Du, trong vài câu, v&#i vài nét ch&#m phá, m&#i thành m&#t đ&#n hình: S&# Khanh. H&#ng ng&#i h&#m mình và l&#u cá h&#n không hi&#m trong xã h&#i Vi&#t Nam, đ&#c bi&#t trong nh&#ng bu&#i giao th&#i, đ&#c nhi&#u nhà văn quan tâm ph&#n ánh, nh&#ng ph&#i đ&#i đ&#n ngòi bút s&#c s&#o c&#a Vũ Tr&#ng Ph&#ng nó m&#i thành m&#t đ&#n hình: Xuân tóc đ&#. Khuôn m&#t “hao hao nh&# m&#t l&#n”, trên đó g&#n cái mũi “v&#a ng&#n, v&#a to, v&#a đ&#, v&#a s&#n s&#i nh&# v&# cam sành”, m&#t đôi môi nh&# “mi&#ng th&#t trâu xám ngoách” ph&#i nh&# Nam Cao m&#i tr&# thành m&#t đ&#n hình cho cái x&#u nói chung, cái X&#u vi&#t hoa: Th&# N&#.

V&# ph&#ng đ&#n giá tr&# đ&#n hình, hình t&#ng con cóc không h&# thua kém hình t&#ng S&# Khanh, Xuân tóc đ&# hay Th&# N&#. V&# ph&#ng đ&#n s&#c s&#ng, nó cũng đã v&#t qua bao nhiêu th&# thách, t&# đ&#i này qua đ&#i khác, c&# t&#n t&#i hoài. Không ngoa chút nào n&#u g&#i th&# “Con cóc” theo cách nói quen thu&#c đã thành sáo ngữ c&#a chúng ta là bài thơ “v&#t th&#i gian”. Nhà văn Nh&#t Linh, trong quy&#n Vi&#t và đ&#c ti&#u thuy&#t, đã coi tính ch&#t “v&#t th&#i gian” là c&# s&# ch&#c ch&#n nh&#t đ&# xác đ&#nh m&#t tác ph&#m l&#n. Nhà thơ Xuân Di&#u có cách ví von khá thú v&#:

Chi&#c thuy&#n th&# th&# trong bi&#n th&#i gian, lúc đ&#u m&#i h&# thu&# còn chao lên chao xu&#ng, gió bão t&#ng k&# làm chông đ&#i ch&#nh l&#i, c&# cho thẳng tr&#m m&#i đ&#t là m&#t hai m&#i năm đ&#, thì tr&#i qua năm đ&#t hai m&#i năm, mà v&#n c&# giông l&#o gi&#ng bu&#m ph&#i ph&#i, nh&# v&#y có th&# nói đ&#c r&#ng: t&# đ&#y vào b&#t h&# đ&#c r&#i. (2)

Bài thơ “Con cóc” ra đ&#i đã lâu, lâu l&#m, đ&#c Tr&#ng Vĩnh Ký s&#u t&#p, in trong quy&#n Chuy&#n đ&#i x&#a xu&#t b&#n l&#n đ&#u tiên năm 1866, cho đ&#n bây gi&#, v&#t xa th&#i h&#n Xuân Di&#u đã nêu, v&#n còn âm vang trong lòng m&#i ng&#i, còn gì mà ng&#n n&#a?

## “Con cóc” là mọt bài thơ hay?

T&#225;c Gi&#7843;: Nguy&#n H&#ng Qu&#c

Th&#7913; T&#432;, 04 Th&#225;ng 5 N&#259;m 2011 06:22

---

Tôi đoán, s&#234; có ng&#244;i bi&#n b&#ch, cho hi&#n t&#ng “v&#t th&#i gian” c&#a bài thơ “Con cóc” xu&#t phát t&#nh&#ng nguyên nhân khác, không ph&#i là giá tr&# ngh&# thu&#t c&#a nó, ch&#ng h&#n, vì nó ng&#n nên d&#nh, vì nó d&# đ&#n c&#c đ&# c&#a cái d&# ho&#c vì nó g&#n li&#n v&#i m&#t câu chuy&#n ti&#u lâm n&#i ti&#ng (3). Theo tôi, nh&#ng lu&#n c&# này đ&#u không v&#ng. Đ&#ng ý ng&#n thì đ&#nh nh&#ng không ph&#i c&# h&#ng&#n là đ&#c ng&#i ta nh&#. Có kh&#i bài thơ ng&#n h&#n ho&#c b&#ng bài thơ “Con cóc”. Thơ 14 ch&# c&#a Thi Vũ ho&#c th&# mini c&#a Tr&#n D&#n, ch&#ng h&#n. Còn cái đ&# thì hi&#m gì, đ&#y đ&#y, có bài nào đ&#c nh&# đâu? Trong ngôn ngữ x&#a nay, chúng ta th&#ng nói: làm thơ hay nh&# Đ&# Ph&#, phóng túng nh&# Lý B&#ch, gi&#n d&#nh B&#ch C&# D&#, đ&#o g&#t k&# khu nh&# Gi&# Đ&#o, nh&#ng không h&# có cách nói nào đ&#i lo&#i nh&# làm thơ d&#nh ông A bà B. Tuy&#t đ&#i không. Đã đ&# thì b&# di&#t vong, b&# tiêu tán t&#c kh&#c, không còn l&#i gì c&#, k&# c&# m&#t cái tên, đ&#ng nói gì là nguyên v&#n m&#t tác ph&#m. Bài thơ “Con cóc” đ&#c t&#n t&#i cũng không ph&#i nh&# câu chuy&#n ti&#u lâm g&#n li&#n v&#i nó n&#u không mu&#n nói, ng&#c l&#i, câu chuy&#n ti&#u lâm &#y s&# dĩ còn đ&#c l&#u truy&#n là nh&# bài thơ “Con cóc”. Có ba lý do đ&# kh&#ng đ&#nh đ&#u này: m&#t là, n&#u b&# bài thơ đi, câu chuy&#n s&# tr&# thành hoàn toàn nh&#m nhí và vô nghĩa; hai là, đã nhi&#u ng&#i dùng l&#i câu chuy&#n &#y, ch&# thay đ&#i nh&#ng l&#i th&# x&#ng ho&#, có nh&#ng l&#i th&# t&#c, vui và ng&#ng h&#nh h&#n bài thơ “Con cóc” nhi&#u (4), song t&#t c&# đ&#u r&#i hút vào quên lãng; ba là, r&#t nhi&#u ng&#i ch&#nh&# bài thơ “Con cóc” nh&#ng l&#i không nh&# đ&#c câu chuy&#n ti&#u lâm kia, nghĩa là, nói cách khác, v&#i h&#, bài thơ “Con cóc” đ&#c ghi nh&#n nh&# m&#t tác ph&#m đ&#c l&#p.

Nh&# v&#y, có th&# nói, qua vi&#c nh&# bài thơ “Con cóc”, vi&#c coi th&# “Con cóc” nh&# là m&#t đ&#n hình c&#a cái d&#, t&# trong vô th&#c, chúng ta đã th&#a nh&#n giá tr&# c&#a nó, đã linh c&#m đ&#c đó là m&#t bài thơ hay. Song có l&# vì cái hay c&#a nó quá l&#, khác h&#n nh&#ng cái hay chúng ta quen th&#ng th&#c, cho nên lý trí chúng ta t&# nhiên đ&#m ng&# v&#c, cu&#i cùng, lý trí th&#ng th&#: bài thơ b&# li&#t vào lo&#i d&#. S&# hàm oan c&#a bài thơ “Con cóc”, do đó, g&#n li&#n v&#i s&# hàm oan c&#a m&#t quan đ&#m th&#m m&#. Khô&#i ph&#c giá tr&# c&#a bài thơ “Con cóc” cũng có nghĩa là đ&#t thành nghi v&#n đ&#i v&#i nh&#ng quan đ&#m th&#m m&# quen thu&#c, đang gi&# vai trò th&#ng tr&# trong sinh ho&#t văn h&#c ng&# thu&#t lâu nay.

\*\*\*

Chú thích:

1. Hoài Thanh & Hoài Chân (1967), Thi nhân Vi&#t Nam, Thi&#u Quang (tái b&#n), Saigon, tr. 329.

## “Con cóc” là một bài thơ hay?

T&#225;c Gi&#7843;: Nguyễn Hồng Quốc

Th&#7913; T&#432;, 04 Th&#225;ng 5 N&#259;m 2011 06:22

---

2. Xuân Di&#u (1982), Các nhà thơ cổ điển Việt Nam, tập 2, nxb Văn học, Hà Nội, tr. 227.

3. Câu chuyện có thể tóm tắt đi khái quát sau:

Có ba anh học trò đi t, một hôm, nhìn một con cóc, n&#i học r&# nhau làm thơ v&#nh. Anh thơ n&#t đ&#c:

*Con cóc trong hang / Con cóc nh&#y ra.*

Anh thơ hai tiếp:

*Con cóc nh&#y ra / Con cóc ng&#i đó.*

Anh thơ ba n&#i i:

*Con cóc ng&#i đó / Con cóc nh&#y đi.*

Làm xong bài thơ, t&# tr&#m tr&# khen mình giỏi, r&#i s&#c nh&# i ng&# i x&#a nói k&# tài hoa th&#ng m&#nh y&#u, ba anh r&#t lo, sai ti&#u đ&#ng ra phố mua s&#n ba cái quan tài. Ngoài phố, nghe i&#i ti&#u đ&#ng k&# i, một khách qua đ&#ng d&#n:

- Mà mua luôn giùm tao một cái n&#a, đ&# i c&#i quá, tao chết m&#t.

4. Ví dụ i&#i thơ trong truyện “Th&# cái chuông”:

## “Con cóc” là một bài thơ hay?

T&#225;c Gi&#7843;: Nguyễn Hồng Quốc  
Th&#7913; T&#432;, 04 Th&#225;ng 5 N&#259;m 2011 06:22

---

*Chùa này có cái chuông  
Đánh tiếng kêu boong boong  
Treo lên như cái vại  
Y nó vại n bả ng đả ng.*

học trong truyện “Thầy con ngựa”:

- *Cháu nưc thây cây kim  
Cháu tôi cđi ngựa cháu y như chim  
Cháu đi cháu y i cây kim cháu a chòm.*

- *Lò than đả cái lông  
Cháu tôi cđi ngựa cháu y như giông  
Cháu đi cháu y i, cái lông cháu a hả ng.*

- *Mỹ tôi xáng cái đả t  
Cháu tôi phi ngựa cháu y như hít  
Cháu đi cháu y i cái đít mỹ tôi cháu a khít.*

Thầy Ba, 03 tháng 5 2011